

“การเพาะเห็ดถุงแบบผสมผสาน”

โดย อาจารย์จิระนันท์ พุ่มเรือง

บรรยายในงานตลาดนัดเกษตรเศรษฐกิจพอเพียง “มหัศจรรย์แห่งท้องทุ่ง”

วันที่ 7 พฤศจิกายน 2563

"จากการเก็บเกี่ยวประสบการณ์ ตั้งแต่เล็กจนโต และเพราะคำพูดที่ว่า **เรามีทรัพย์ ในดิน ลินในน้ำ** อีกทั้งสมาชิกในบ้านทำงานอยู่ฝ่ายฝึกอบรมวิชาชีพจึงส่งผลให้เกิดความคึกคักมุ่งมั่นที่จะเดินอาชีพเกษตรกรรม..."

คุณจิระนันท์ พุ่มเรือง¹ หรือ พี่ลูกโป่ง เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรการเพาะเห็ดฟางจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทำให้รู้ว่า "เห็ด" มีดีกว่าที่คิดไว้มาก มีสายพันธุ์ที่หลากหลาย และสามารถทำเป็นธุรกิจได้อีกด้วยหลังจากที่จบหลักสูตรการอบรมแล้ว ทำให้รู้และเข้าใจถึงความยากง่ายในกระบวนการที่กว่าจะออกมาเป็นเห็ด จนไปถึงมือผู้บริโภค

เห็ดชนิดแรกที่ลงมือทำ คือ "เห็ดกระด้าง" ซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก เมื่อทำไปก็เกิดความคิดว่าจะรอดหรือไม่ จะขายที่ไหนแต่ด้วยความใคร่รู้และอยากทำที่มากกว่าความกลัว จากจุดเด่นของ

เห็ดชนิดนี้คือ อัตราการโตในทุก 4 ชั่วโมง ทำให้สามารถเก็บผลผลิตได้วันละ 4 รอบ

เริ่มแรกจากการไปซื้อก้อนเชื้อเห็ดที่ทำสำเร็จพร้อมเปิดดอก ซึ่งความรู้ที่ได้จากการอบรมมานั้น การเลือกก้อนเชื้อเห็ดที่ดี ควรเลือกที่มีเส้นใยเต็มถุง มีสีขาวนวล ไม่อ่อนหรือแก่เกินไป ไม่มีการปนเปื้อนของเชื้อรา ซื้อมา 5,000 ก้อน ใช้เปิดดอกสำหรับ 1 โรงเรือนนำมาทดลองเปิดดอกเองที่บ้าน แม้ว่าจะยังไม่มีความรู้มากนักแต่อาศัยที่ตัวเองเป็นคนที่ชอบซักถาม ทำให้ได้รู้ว่าเห็ดกระด้าง เป็นเห็ดอากาศร้อน อุณหภูมิที่เหมาะสมและทำให้เกิดดอกคือ 38 องศาเซลเซียสขึ้นไป ต้องมีการอบเพื่อกระตุ้น ซึ่งทุกๆ 4 ชั่วโมง ต้องหมั่นคอยสังเกตว่าดอกไหนสวยเป็นถ้วยกำลังดีตลาดต้องการ อย่าปล่อยให้ดอกบานมากเพราะหมายถึงดอกแก่เกินไปทำให้ราคาตก

สำหรับผลผลิตส่วนใหญ่ จะมุ่งส่งไปตลาดของคนทางภาคอีสาน คือ ตลาดสี่มุมเมือง-รังสิต และตลาดไทที่มีความต้องการซื้อต่อวันเป็นจำนวนมาก ในช่วงปกติราคาอยู่ที่ประมาณ 80 บาท/กิโลกรัม แต่ถ้าช่วงแพงราคาจะขึ้นไปถึง 110 บาท/กิโลกรัมผลผลิตเห็ดรุ่นแรกนั้น สามารถทำรายได้เข้ากระเป๋าค่อนข้างดีเป็นที่น่าพอใจ มีกำไรมากกว่าที่คิดหลังจากที่ส่งจำหน่ายนานกว่า 8 เดือน ก้อนเชื้อเห็ดจึงหมดอายุ เมื่อเห็นว่าตลาดสามารถไปได้ดี และเริ่มรู้แหล่งรับซื้อ พร้อมกับรู้จักกลุ่มผู้บริโภคจึงเพาะเห็ดชนิดต่าง ๆ เพิ่มขึ้น คือ

¹ อาจารย์จิระนันท์ พุ่มเรือง ฟาร์มเห็ดยายฉิม

จังหวัดนครนายก

เห็ดขอนดำ เห็ดขอนขาว เห็ดเป่าฮื้อ เห็ดนางฟ้าภูฐาน เห็ดนางรมฮังการี และเห็ดโคนญี่ปุ่น (ยานางิ)

สิ่งที่สำคัญของการเพาะเห็ด

สิ่งสำคัญของการเพาะเห็ดอยู่ที่ระบบการจัดการภายใน ต้องเข้าใจความแตกต่างของอากาศและโรงเรือน ต้องให้เหมาะสมตามความชอบของเห็ดแต่ละสายพันธุ์ ที่ฟาร์มเห็ดยายฉิมจะเน้นการผลิตแบบอินทรีย์ นอกจากเป็นการตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคที่นับวันจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นการผลิตอาหารให้มีความปลอดภัยยังมีส่วนสำคัญที่ช่วยให้เส้นทางสายนี้ไปได้อีกยาวนาน

ก่อนจะเริ่มเพาะเห็ดถั่งจะ ต้องจำแนกชนิดของเห็ดก่อนว่าเห็ดชนิดใดเพาะเลี้ยงได้ที่อุณหภูมิแบบใด เพื่อให้ได้ผลผลิตเห็ดตามความต้องการเห็ดนั้น มีหลากหลายสายพันธุ์ ซึ่งต้องการการดูแลที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. กลุ่มอากาศเย็นชื้น อุณหภูมิที่ใช้ในการออกดอกอยู่ที่ 20-30 องศาเซลเซียส ได้แก่ เห็ดนางฟ้าภูฐาน เห็ดนางรมฮังการี เห็ดนางรมวลสีชมพู เห็ดนางรมสีทอง เห็ดเป่าฮื้อ เห็ดโคนญี่ปุ่น และเห็ดหูหนู เป็นต้น

2. กลุ่มอากาศร้อนชื้น อุณหภูมิที่ใช้ในการออกดอกอยู่ที่ 35-40 องศาเซลเซียส ได้แก่ เห็ดขอนมะม่วง เห็ดกระด้าง และเห็ดฟาง เป็นต้น

3. กลุ่มอากาศหนาว อุณหภูมิที่ใช้ในการออกดอกต่ำกว่า 20 องศาเซลเซียส ได้แก่ เห็ดออริจินิ (นางรมหลวง) เห็ดหอม และเห็ดเข็มทอง เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าเห็ดแต่ละชนิดมีความต้องการอุณหภูมิที่แตกต่างกันสำหรับออกดอก ดังนั้น จึงต้องศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อการออกดอกของก้อนเชื้อเห็ดด้วย

การเปิดดอกเห็ด

ปัจจัยที่ทำให้เห็ดออกดอกมี 4 ประการ คือ

1. ความชื้นสัมพัทธ์ที่เหมาะสม ประมาณ 70-90 เปอร์เซ็นต์
2. อุณหภูมิที่เหมาะสมซึ่งขึ้นอยู่กับชนิดของเห็ด
3. อากาศหมุนเวียน อากาศถ่ายเทดี
4. โรงเรือนสะอาด ปลอดภัย

ดังนั้น การเลือกโรงเรือนที่มีความเหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ได้ปัจจัยครบทั้ง 4 ประการ ทำให้เห็ดออกดอกได้ ทั้งนี้ โรงเรือนเพาะเห็ด ควรอยู่ใกล้แหล่งน้ำธรรมชาติ หรือ ใกล้ต้นไม้ใหญ่ เพื่อให้มีความร่มรื่น เย็นสบาย และห่างไกลจากฟาร์มปศุสัตว์ต่าง ๆ เช่น ฟาร์มไก่ ฟาร์มหมู เป็นต้น

ลักษณะของโรงเรือน

ลักษณะโรงเรือนเพาะเห็ดที่ต้องการอากาศแบบเย็นชื้นควรตั้งโรงเรือนให้อยู่ใกล้กับต้นไม้ใช้วัสดุธรรมชาติหรือวัสดุที่ไม่กักเก็บความร้อน เพื่อให้อากาศภายในโรงเรือนเย็น อากาศถ่ายเทได้สะดวก

ลักษณะโรงเรือนเพาะเห็ดที่ต้องการอากาศแบบร้อนชื้นให้ใช้พลาสติกคลุมโรงเรือนเพื่อให้อุณหภูมิภายในโรงเรือนสูงขึ้น และเป็นการรักษาอุณหภูมิภายในโรงเรือนให้คงที่

เมื่อเปิดดอกเห็ดแล้วจะต้องรักษาความชื้นภายในโรงเรือนและอุณหภูมิให้คงที่ เพื่อไม่ให้ดอกเห็ดที่กำลังจะออกมานั้น ฝ่อจากความแปรปรวนของอากาศ รวมถึงการรักษาความสะอาดภายในโรงเรือน เพื่อป้องกันสัตว์เล็ก ๆ เข้ามาทำลายก้อนเชื้อเห็ดหมั่นสังเกตโรคแมลงและนำก้อนเชื้อเห็ดที่เสียหายออกไปทำลายนอกโรงเรือน เพื่อป้องกันการแพร่กระจายไปยังก้อนเชื้อเห็ดก้อนอื่นทำให้เกิดความเสียหาย

เมื่อเห็ดออกดอกแล้ว ให้เก็บก่อนที่ดอกจะแก่ เพราะเมื่อดอกเห็ดแก่ จะสร้างสปอร์ที่เป็นอันตรายต่อผู้ผลิตผู้บริโภคได้ โดยเฉพาะผู้ที่มีอาการแพ้สปอร์ของเชื้อรา หากหายใจเอาสปอร์เข้าไป

บ่อยๆ ย่อมไม่เป็นผลดีต่อร่างกาย ดังนั้นควรเก็บ
เห็ดในระยะที่ดอกโตเต็มที่ ซึ่งจะทำให้สามารถเก็บ
ไว้ได้นาน ดอกสวย สามารถนำไปจำหน่ายหรือ
นำไปแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าได้ ที่ฟาร์ม
เห็ดขยายฉิม มีการแปรรูปเห็ดไว้หลายเมนู เช่น
แหมมเห็ด 3 อย่าง เห็ดอบสมุนไพรมะพร้าว เห็ดสวรรค์
เห็ด 3 รส และน้ำพริกเห็ด เป็นต้น

หรือนำมาประกอบอาหารเป็นเมนูต่างๆ เช่น เห็ด
ย่าง ยำเห็ด 3 อย่าง หอยทอดเห็ด เป็นต้น

ปัจจุบันฟาร์มเห็ดขยายฉิมเปิดเป็นแหล่ง
เรียนรู้และศึกษาดูงานด้านการเพาะเห็ดแบบยั่งยืน
ให้กับผู้สนใจทั่วไปรายบุคคล และแบบหมู่คณะ

